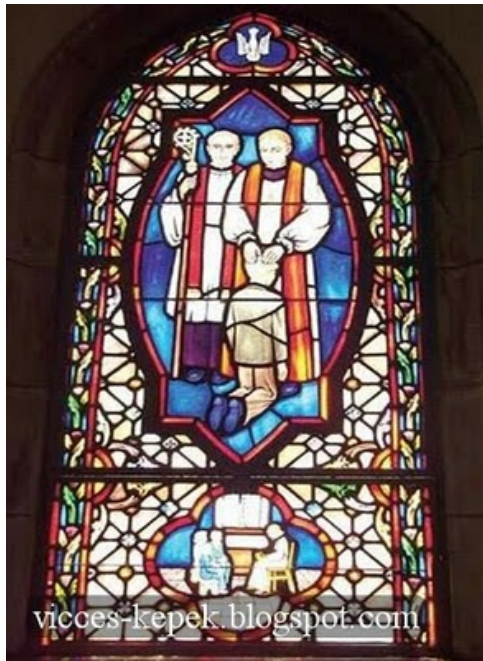

Ügynökök és egyházak

2010. november 1. 18:48 MTI

Pröhle Gergely, a Magyarországi Evangélikus Egyház (MEE) országos felügyelője szerint folytatódnia kell az egyházi közelmúlt feltárására vonatkozó munkának, amelyet a MEE tényfeltáró bizottságának tagjai eddig is jól végeztek. A jelenlegi egyházvezetéssel rokoni vagy névrokoni kapcsolatban álló, illetve a ma még élő érintett egyháztagok múltbeli tevékenységének vizsgálatát kell előtérbe helyezni - szorgalmazta az országos felügyelő, a Külügyminisztérium helyettes államtitkára a Magyarországi Luther Szövetség szombati rendezvényén, Az ügynökkérdés feldolgozásának egyházi fogadtatása és teológiai értékelése című konferencia kerekasztal-beszélgetésén.

Pröhle Gergely a legfőbb problémának azt a leegyszerűsítést nevezte, miszerint sokan csak azt a kérdést teszik fel, hogy "valaki ügynök volt-e vagy sem", mert - álláspontja szerint - másként volt ügynök egyik vagy másik beszervezett egyházi személy. Intellektuálisan, igényesen kell megközelíteni az egyes ügyeket, ahogy ez eddig is történt, akkor a kiengesztelődés is sikeres lesz - fogalmazott.

A Háló - Dokumentumok és tanulmányok az MEE és az állambiztonság kapcsolatáról 1945-1990 című kötet szerzőivel tartott kerekasztal-beszélgetés moderátoraként rámutatott: az ügynökök között "nagyon sok okos, világlátott és érdekes ember volt", ez azonban "nem ment

senkit erkölcsileg".

Mirák Katalin történész, a tényfeltáró bizottság tagja, a kötet szerkesztője kiemelte: az egyház soraiból számtalan visszajelzést kaptak a könyvvel kapcsolatban, ezek között több a negatív hozzászólás, mint a pozitív. Egy volt hálózati személy pedig levélben tiltotta le a vele 2007-ben készített interjú közlését. Véleménye szerint az Evangélikus Élet dupla oldalas, a kötetről szóló cikke "tendenciózusra sikeredett, de a kötetet nem mutatta be".

A világi médiumok ugyanakkor dicsérően arról írtak, hogy a történelmi egyházak közül elsőként adtak közre tanulmánykötetet az ügynökkérdésről. A zsinat októberben megfogalmazta, hogy a további köteteket még kifogástalanabbul kell elkészíteni, és továbbra is támogatja a többi 8-10 kötet kiadását - mondta Mirák Katalin. Mint kifejtette: "a konkrét észrevételek mögött meghatározóan az áll, hogy ki mit gondol az 1945-1990 közötti időszakról, az MEE akkori szerepéről és szolgálatáról, a saját szolgálatáról, az ügynöki szerepvállalásról, a múlt lehetséges megismeréséről, a tényfeltárásról".

Beszámolója szerint többen "valóságos egyházrombolásnak" nevezték a bizottság munkáját, mások azt állítják, "politikai megrendelésre" készültek a történelmi tanulmányok. Vannak, akik szerint nem elég differenciált az ügynökök bemutatása, mások szerint pedig a tartótisztek sokkal nagyobb bűnösök, mint maguk az ügynökök. Felhívta a figyelmet arra: könyvsorozatról van szó, ezért az igazi mérleget erről a legvégén érdemes megvonni.

Csepregi András, a tényfeltáró bizottság evangélikus lelkész tagja, a korábbi Oktatási és Kulturális Minisztérium egyházi kapcsolatokért felelős titkárságának vezetője megjegyezte: számára a fő motiváció a munkában való részvételre az a korábbi tapasztalata volt, hogy "mi az egyházban bizonyos dolgokról még nem vagyunk képesek beszélni, tabuk vannak".

Mint mondta, "az érdekérvényesítés technikái közöttünk éppolyan eszközökkel folynak, mint a világban, pedig van Bibliánk, van hitvallásunk". Aki egyházon kívülről látja a bizottság munkáját, az a társadalom más szakmai közösségeihez, csoportjaihoz - amelyek szintén érintettek az állambiztonsági együttműködésben - méri az egyház ügynöki tevékenységet feltáró munkáját - jegyezte meg.

Balás István, a bizottság jogász tagja elmondta: ő javasolta, hogy a kötetben először a valódi, utána pedig a fedőneveket tegyék nyilvánossá. Az lenne a szerencsés, "ha ezzel a témával már réges-régen végeztünk volna" - vélekedett. Utalt arra, hogy szélsőséges különbségek vannak az ügynöki jelentések között. Az ügynökjelentés elemzésén túlmenően minden érintett egyházi munkásságának értékelését is el kell végezni, ez azonban már nem a történészek feladata - fűzte hozzá.

Kertész Botond, a bizottság egyik történész tagja kiemelte: "nem lehet egyszerre egyszerűen és cizelláltan is megírni egy-egy tanulmányt". Sokan azzal fordultak hozzájuk, hogy ne foglalkozzanak ezzel a témával, mert "még túl közel van ez a korszak" - hívta fel a figyelmet. "Fáj az egyháznak", amikor kiderül egyik-másik személyről, hogy az állambiztonsági szerveknek jelentettek. Eddig összesen két érintett volt, aki kiállt egyházi közössége elé, és nyilvánosan megbánta korabeli tettét - mutatott rá.

Ittész Ádám, a bizottság történész tagja döbbenetesnek nevezte, hogy volt olyan püspök, aki a jelentéseiben teljes mértékben azonosulni tudott a pártállami szóhasználattal. Arról is beszélt, hogy a hálózati személyeknek több kategóriája volt, ezért nem helyes minden hálózati személyt ügynöknek nevezni. Hozzászólásában Jeszenszky Géza, az Antall-kormány volt külügyminisztere elmondta: "szükség van arra, hogy a múltunkat megismerjük, ez a munka pedig sürgető", mert az érintettek idősek, de még élnek, s ők is megszólalhatnak egy-egy ügyben.

Meg kell ismerni a múltat, hogy tanulni lehessen belőle, ha ezt nem tesszük meg, csak megismételjük a múlt bűneit - mondta Fabiny Tibor professzor, a Magyarországi Luther Szövetség (LVSZ) elnöke. Az ügynökkérdés feldolgozásának egyházi fogadtatása és teológiai értékelése című konferencián a professzor rámutatott: az emberi bukásból lehet tanulni, és "ha felismerjük, hogy esendők vagyunk, akkor a múlt esendőihez is szolidárisak lehetünk; a tisztánlátás igénye azonban nem Isten akarata ellen való".

Mint mondta, egy közösség számára káros, ha ki nem mondott szavak bénítják az életét, így érhető el, hogy "beszélgető" egyház legyünk, mert a megtalált tiszta szavak gyógyítanak. Az ügynökkérdés nem csupán történészi, hanem teológiai, egyházi kérdés is, mert "minden gondolkodó és hívő ember teológus is egyben" - fogalmazott.

Utalt arra: különbséget kell tenni ügynök és ügynök között. A kutatások során tisztázni kell, hogy azért vállalta el valaki ezt a munkát, mert "cinikus szervilizmussal támogatta az állam egyházromboló tevékenységét", vagy karriervágyból, vagy éppen azért, mert úgy gondolta, ezzel is megvédi az általa vezetett közösséget. "Együtt kell gondolkodnunk, beszélnünk és imádkoznunk az ügynökkérdésről", mert nincs külön katolikus, református és evangélikus ügynökkérdés, ez Krisztus egyetemes egyházának az ügye" - tette hozzá.

Roszík Gábor evangélikus lelkész, volt MDF-es országgyűlési képviselő előadásában kifejtette: az Antall-kormány idején az Országgyűlés tizenegy lelkész képviselője egyöntetűen támogatta azt a javaslatot, miszerint az egyházi vezetőket is át kell világítani, és ha vannak érintettek a püspökök, esperesek, teológia tanárok és az egyházi lapok főszerkesztői között, akkor hivatalából el kell távolítani.

A kérdés ebben a formában végül lekerült a napirendről, mert "sajnos Antall József elégtelenül kezelte ezt a kérdést". Talán a miniszterelnök is azt gondolta, hogy az átvilágítás az egyházi ügyekbe való beavatkozás lenne - fogalmazott. Annak a véleményének is hangot adott, hogy nyilvánosságra kell hozni a beszervezett emberek teljes listáját. Ennek már réges-régen, 15-20 éve be kellett volna következnie - tette hozzá.

Fazakas Sándor, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektora előadásában kiemelte: a további sikeres egyházi szolgálat feltétele a múlt feltárása, "a megbékélés evangéliumi szellemű megélése". A kutatásnak sokáig voltak objektív akadályai, de az is tény, hogy "az egyház érezte a történészek és a média szorítását is".

Kitért arra, hogy "a történelmi bűnök lelepleződése politikai célokat is szolgálhat, a mártírszerep pedig pozícióba helyezhet embereket". Az egyéni életsorsok differenciált megértéséhez

elengedhetetlen a pártállami rendszer működési mechanizmusának megismerése, és vizsgálni kell azt, hogy az ügynöki tevékenység milyen károkat okozott azoknak, akikről jelentettek, és azt is tisztázni kell egyesével, melyik lelkeszt mi motivált abban, hogy jelentéseket írjon a belügyi szerveknek. Elmondta, hogy a református zsinat elnökségétől egy hónapja kapta meg a megbízatást a történészekből álló tényfeltáró bizottság, később pedig feláll egy értékelő bizottság, amelynek munkájában teológusok és jogászok vesznek részt.

Szabó Gyula katolikus plébános előadásában elmondta: "lelkileg nagyon nagy terhektől tudnánk megszabadulni, ha ki tudnánk beszélni a velünk történeteket". Tudni kell, "milyen válaszokat adtunk, személy szerint, a diktatúra kihívásaira, mert lehet, hogy ezekre a tapasztalatokra szükség lesz". A plébános megjegyezte: csak olyan személyekkel szemben lehet kiengesztelődni, akik bűnbánatot éreznek, és bocsánatot kérnek. Empátiával kell ugyanakkor kezelni ezeket a kérdéseket, még akkor is, ha egy kívülálló tárja fel ezeket. "Nem engedhetjük meg, hogy egyházi vezető testületekben olyan emberek legyenek, akik a múlt bűneiben érintettek" - hangsúlyozta.

Megjegyezte, hogy a katolikus ügynökmúltat feltáró Lénárd Ödön Alapítványnak rendkívül szűkös a költségvetése. Az országos levéltárban az Állami Egyházügyi Hivatal adatbázisát tekintették át, 30 ezer oldalnyi anyagot gyűjtöttek össze. A Győr-Moson-Sopron Megyei Levéltárban nehezebben jutottak hozzá az adatokhoz, de az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában 170 ezer oldalnyi anyagot gyűjtöttek ki - mondta.

Szabó Gyula reményét fejezte ki, hogy hamarosan ők is tudnak publikálni, noha - szavai szerint - "az ügynök dossziék alig-alig hozzáférhetőek a nyolcvanas évekből, feltehetőleg azért, mert lehetnek olyan iratok, amelyek a mai egyházi vezetőket is érinthetik". A Belügyminisztérium annak idején majdnem mindenkit beszervezett - folytatta -, aki a Pápai Magyar Intézetben tanult Rómában, s ők hazaérve többek között püspökök, teológia professzorok lettek. Egy egyházhoz közelálló történész kutatócsoportot kellene létrehozni ökumenikus alapon - javasolta.

Ittész János, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke igei köszöntőjében rámutatott, ez a konferencia segít abban, hogy el lehessen dönten: "egyház vagyunk-e, ahol a bűnöket megvallják, ahol senki nem fog követ, hanem hirdeti a bűnbocsánatot".

(Korábban

Az állambiztonsági szolgálatok és a katolikus egyház

Iratok igazolják a főpapok ügynökmúltját

Nem motiválhatja az egyházakat a bosszúállás a múltfeltárásban)

http://www.mult-kor.hu/20101101_ugynokok_es_egyhazak